Knud Romer

Lány a hegedűben

POLAR KÖNYVEK

Fordította
Bogdán Ágnes

Bogdán Ágnes az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar-skandinavisztika szakán végzett. Dán és svéd nyelvből fordít. Olyan jelentős északi szerzők művei láttak napvilágot fordításában, mint Henrik Nordbrandt, Rakel Haslund-Gjerrild, Solvej Balle, Gunnar D. Hansson és Golnaz Hashemzadeh Bonde.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak bárminemű felhasználásáért.

Knud Romer

Lány a hegedűben

POLAR KÖNYVEK

This translation has been published with the financial support of Danish Art Foundation

Danish Arts Foundation

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
Knud Romer: Pigen I Violinen /Lindhardt og Ringhof, Koppenhága, 2021/
Copyright © Knud Romer, 2021
Hungarian translation © Bogdán Ágnes, 2026
Published in agreement with agentur literatur Gudrun Hebel, Berlin

Kiadja a *Polar Egyesület*
Felelős kiadó és sorozatszerkesztő
az egyesület ügyvezetője: *Dériné dr. Stark Zsófia*
Műszaki vezető: *Stark Gergely*
www.polarkonyvek.hu
polarkonyvek@gmail.com

A sorozatot *Kemény Zoltán* tervezte
A borítóképet *Borsódy Eszter* készítette
Nyomdai előkészítés: *Clarion Stúdió*
Nyomás-kötés: *Pannónia Nyomda Kft.*

A könyv alapanyaga felelős gazdálkodásból,
ellenőrzött forrásból származik,
amit az FSC (Forest Stewardship Council®) tanúsít.

FSC
www.fsc.org
FSC C017326

ISBN 978-615-7069-05-3
ISSN 1418-0243

Bécs és Odessza

Szerelmes dal

Mint tartsam az én lelkem, hogy ne érjen
a te lelkedhez? Mint emeljem innen
más dolgokhoz fölötted, észrevétlen?
Jaj, csak lehetne a homályba vinnem,
rég elveszett magányba, a sötétben,
hol elhagyottan néma-tompa csend ül
s nem zeng a táj, ha mélyem mélye pendül.
De az, ami megérint téged, engem,
már egybefog veled s titkom kizengem,
a két iker húr egy hangot fuval.
Milyen hangszerre vonták szíveinket?
S milyen játékos tart kezébe minket?
Ó, égi dal.

Rainer Maria Rilke*

* Kosztolányi Dezső fordítása.

Ötéves voltam, amikor apámtól kaptam egy hegedűt, és a saját hegedűtokját is nekem adta. A tok fából készült és kifejezetten nehéz volt, ám valahányszor kinyitottam, élvezettel szagolgattam a régi idők illatát.

Apám mesélt egy osztrák faluról, ahol az emberek az erdőbe jártak, és megkopogtatták a fákat. Ha a fában zenét hallottak, hegedűt faragtak belőle. Aztán apám megkopogtatta a fejem, én pedig megígértem, hogy szorgalmas leszek, és kitűnő hegedűssé válok.

Kis hegedű volt – negyedes –, és apám azt mondta, tartsam úgy a vonót, mint egy madarat: könnyedén és óvatosan. A hegedű mozdulatlanul pihent az állam alatt, a bal karom épp csak megtámasztotta, különben szabad volt. Ha egyenesen húztam a vonót, és ujjaimat helyesen tettem a húrokra, a hegedű életre kelt, és énekelni kezdett. A kezemben tartottam a hangomat.

Velem született ajándék, a fülemben él, magyarázta apám. A hegedű hangja a legkisebb érintésre felcsendült, és kifejezte mindazt, ami bennem szunnyadt.

Kiabálhattam, nevethettem, játszhattam vele, és ha féltem a sötétben, vele sírtam. Valahányszor hívtam, odajött hozzám, és reszketve kimondta a nevem.

Már az első héten dallamokat játszottam. Úgy szálltak le a húrokra, mint esténként a madarak. Némelyiket

nem ismertem, ám ők ismertek engem, és távoli hangjukkal felébresztették a fülem. A hang Bécsből jött.

ɾ

Furcsa érzés kerített hatalmába, amikor megláttam a hirdetést: az International Auctionersnél árulták a bútoraikat. Bécsi tanulmányaim idején Irisnél laktam, és bár nem volt könnyű az életem, a halála őszintén megrendített:

„A pair of built-in bedside tables from the Brendel apartment, designed by Anna-Lülja Praun, Vienna, c. 1960. Provenance: from the sleeping-room furniture ensemble of the apartment of Alfred and Iris Brendel, Ungargasse 11, 1030 Vienna." (Két beépített éjjeliszekrény a Brendel-lakásból. Tervező: Anna-Lülja Praun, Bécs, kb. 1960. Eredet: Alfred és Iris Brendel lakásának hálószoba-berendezése, 1030 Bécs, Ungargasse 11.)

Talán csak eladta a holmijukat. Minden bizonnyal felkavarhatta, hogy közszemlére teszik és árverésre bocsátják a legbensőbb titkait és legkedvesebb tárgyait – a világsztárok dedikált fényképeit, az afrikai fétiseket és szőnyegeket –, de szüksége volt pénzre. Mindig is szüksége volt rá.

Utoljára a hálószoba maradt. Láttam magam előtt az éjjeliszekrényeket, a franciaágyat és a beépített szekrényeket. A szoba közepén egy nagy, díszes hintaló állt. A korábbi bérlő még egy pisztolyt is beszerzett. Annyira félt Iristől.

Itt töltöttem életem legkülönösebb évét, amikor elkezdtem a *Hochschule für Musik* zenei főiskolát.

𝄽

„Ez nem játék" – mondta apám. Alaposan meg kellett mosnom a kezemet szappannal, mielőtt megérintettem a hegedűt. Skálákat játszottam, és naponta fél órát gyakoroltam. Rá kellett szánnom az időt. Különben nem lett volna eredménye.

Az óra a konyha falán ketyegett, és figyelte a játékomat. Apám bögréből itta a kávéját. Csak akkor emelte fel a fejét az újságból, ha elakadtam, ilyenkor bólintott, és biztatott, hogy folytassam.

Olyan volt, mint egy zenélő doboz, körbe-körbe forogva apró hangokat és kis dallamokat játszott: *Volksliedchen und Märchen.* Beszűkítette a világot, és az enyém volt. Középen álltam a hegedűvel, koncertet adtam, az élet az évszakokkal elhaladt mellettem, és elképzeltem, ahogy a termet megtölti a közönség.

Apám megtanított, hogyan fogadjam a tapsot. Amikor az óra megszólalt a konyhában – „ding!" –, befejeztem a gyakorlást, és mélyen meghajoltam. Aztán letöröltem a gyantát a hegedűről, és visszatettem a tokjába.

Nemigen találkoztunk másokkal, egyedül éltünk. Néma csend volt. Hallani lehetett a nyikorgást, a szél zúgását, az eső dobolását az ablakon. A madarak énekeltek, amikor előbújt a nap. Ősszel makk hullott a tetőre. A háznak megvolt a maga zenéje.

Rajzoltam, és a cicámmal játszottam. Néha belenéztem az újságba, hogy lássam, mi történik. Biztos voltam

benne, hogy minden fontos tudnivaló benne van. Olyan friss volt, hogy érzeni lehetett a nyomdafesték illatát.

Apámat lenyűgözte, hogy mindig megtaláltam a legújabb újságot a cserépkályha melletti halomban. Azt hitte, tudok olvasni. Pedig csak a szagot követtem.

Én inkább kottát olvastam. Fel-le repültek a hangjegyek hosszú, fekete sorai, és mozgatták az ujjaimat. Amikor eltaláltam a hangot, kitárult a szívem, és elöntött a boldogság. Ha megremegett a vonóm, az egész testem belesajdult. Ahogy húztam a vonót a húrokon, felszállt a gyantapor, temérdek apró szemcse lebegett a levegőben, mintha darabokra tört volna a hang. Azt kívántam, bárcsak négynél több ujjal játszhatnék a hegedűn.

Könnyű volt csalni, és ráírni az ujjrendeket a kottára, majd újra kiradírozni őket. A papíron maradt lenyomatokat észrevétlenül el tudtam olvasni, de szégyelltem magam. Elvégre semmit sem tanultam, és ez jobban fájt, mint amikor rosszul játszottam az órán.

Hétfőnként a városi zeneiskolába jártam. Kezdetben apám ott ült a teremben, hallgatta a játékomat. Később emlékeztetett arra, amit a tanár mondott, és segített tartanom a ritmust. Tapsolt nekem, de nem sokkal később már ki akartam igazítani a tempót. Átadtam magam a zenének, szabad folyást engedtem neki, míg végül hibát ejtettem.

Ekkor apám elővett egy matt, fekete fából készült piramist, és az asztalra tette. Kinyitotta, majd elindította az ingát, amely oda-vissza mozgott, akár egy nemet intő mutatóujj. A metronóm megtiltotta a legkisebb eltérést is.

Feldarabolta az időt, amely eddig egész és egységes volt bennem, végtelen, egyformán rövid vagy hosszú, gyors vagy lassú ismétlésekre osztotta. Ettől kezdve a metronóm diktálta az ütemet – hidegen és fémesen –, nekem pedig nem maradt más, csak az engedelmesség: óraműként kellett követnem a monoton ütéseket.

A metronóm egy helyben lépkedett előre-hátra, és teljesen vízszintesen kellett állnia. Különben minden félrecsúszott. Láttam magam előtt a ferdén lógó képeket a falon. A billegő asztalt, a görbe lépcsőfokokat, megbotlottam és elesettem, ha a metronóm nem állt olyan egyenesen, mint én.

Cserébe azonnal hallhatóvá vált, hol bizonytalanodtam el, hol haboztam, hol ejtettem hibát. Apám ilyenkor lelassította a metronómot. Megmutatta az inga mozgatható súlyát, amellyel a percenkénti ütések számát lehetett kiválasztani, és hatvanra állította: „Játssz!"

Egyre csak nyújtotta az időt. Olyan távol voltak egymástól a hangok, hogy alig tudtam átjutni az egyikről a másikra, a föld forgása megállt – a levelek a levegőben lebegtek, évszázadok suhantak el –, és kételkedni kezdtem abban, hogy valaha is a végére érek-e a darabnak.

Aztán újra elölről kellett kezdenem. Valahányszor hibátlanul végigjátszottam, a tempó fokozatosan gyorsult. Így ismételtem, amíg az egyes részek össze nem álltak egy kész zeneművé. Még mindig forró volt a kezem.

Miután befejeztem a zeneiskolát, egy igazi hegedűművésztől kellett órákat vennem. Én is az akartam lenni, mi lehetett volna ennél jobb! A verebek felreppentek a

bokrokról, örömömben a keringő ritmusában számoltam a napokat.

Első alkalommal apám elkísért, megmutatta az utat. Egy emeletes ház előtt megállt, és bekopogott. Egy idősebb nő nyitott ajtót, vállán kendővel, rám mosolygott, majd a sötétben felkísért minket a keskeny, meredek lépcsőn a legfelső emeletre.

A helyiség barna volt, és fülledt. Az ablaknál egy öregember ült, ősz haját hátrafésülve viselte. Könnyes szemmel bámult a háztetőkre, és nem állt fel. Apám váltott vele néhány szót, majd kezet ráztak. Aztán apám elbúcsúzott.

Léptei lefelé kopogtak a lépcsőn. Magamra maradtam a félhomályos szobában. A férfi rám nézett – viszonoztam a tekintetét, és átnyújtottam neki a péksüteményes zacskót, amelyet apámtól kaptam. Ettől felélénkült.

Székeket és tányérokat zörgetve felugrott, mint egy manó a dobozából, majd kicsomagolt néhány porcukorral meghintett lekváros fánkot. „Poncsiki!" – mutatott rájuk. Ezzel jelezte, hogy üljek az asztalhoz.

Apámtól megtudtam, hogy Monsieur Serge-nek hívják, de én soha nem szólítottam így. Egy árva szót sem szóltam hozzá. Finom vonásai voltak, keskeny ajkai, vékony bajusza, és az inge korántsem makulátlanul tiszta. Az egyik lábára sántított, akár egy ferde metronóm.

Mozdulatlanul ültem, amíg megette mindkét fánkját. Aztán megtörölte a száját, és odabicegett a kottatartóhoz. Ha elmenekülhettem volna, megtettem volna.

Meg kellett mutatnom a kezem, hogy lássa, tiszták-e a körmeim. Annyira féltem tőle, hogy remegett a vonó a kezemben, és mindent elfelejtettem. Fogalmam sem

volt, hogyan jutottam túl rajta, az etűd ezer darabra tört, mintha leejtettem volna a földre.

Monsieur Serge felsóhajtott, majd megmarkolt. Igazgatni kezdte a testtartásomat és a csuklómat, úgy tekergetett, mint egy borsőrlőt. Az ujjrendet, a vonótartást és mindent az alapoktól kellett elsajátítanom – még a légzést is –, miközben hallgattam a lépcsőn elhaló lépteket.

Nem akarok visszamenni hozzá, mondtam olyan halkan, amilyen halkan csak tudtam. De ez nem az én döntésem volt, nem rajtam múlt. Továbbra is járnom kellett az órákra, bár minden alkalommal úgy éreztem, ez lesz az utolsó, és szerdánként megvettem a fánkot a pékségben.

Csak annyit tehettem, hogy a leghosszabb kerülőutat választottam, hogy elodázzam a dolgot. Balra fordultam ahelyett, hogy jobbra mentem volna, és hagytam, hogy a látottak vezessenek – egy madár, egy tábla, egy szép bolt –, és a kirakatban megbámultam a lányt, vállán a hegedűtokkal. De nem volt menekvés: csak köröztem, és mivel nem késhettem el, végül bekopogtam az ajtón.

A hölgy, aki beengedett, talán a felesége volt, vagy a házvezetőnője, aki gondoskodott róla. „Madame"-nak szólítottam. Néhány alkalom után képes voltam úgy odalopózni az ablakhoz, ahol Monsieur Serge a karosszékében ült, hogy a padló meg sem nyikordult. Ő mégis észrevett, mintha a falnak is füle lenne: „Viens ici! Gyere ide!"

Monsieur Serge igazából nagyon kedves és barátságos volt. Csak a sánta lábát találtam ijesztőnek. Megosztotta velem a fánkokat, és letette a kottafüzeteket az asztalra. Sok mindenről beszélgettünk, mesélt az odesszai

operáról – a tengerparti sétányról, a Fekete-tengerről –, majd meghallgatta a házi feladatomat.

A darab tempójelzéseket kapott: lassú *adagio,* közepes *andante,* gyors *allegro* és nagyon gyors *presto* – a szívverésem elnevezései. A szomorúság és az öröm a dúr és a moll között oszlott meg egy körben, rövid ugrásokkal – egy kvinttel –, és Monsieur Serge törve, akadozva kérdezte, értem-e: „Érted?" Bólintottam – függetlenül attól, hogy értettem-e vagy sem –, és amikor kijavította a játékomat, siettem megtenni, amit mondott, hogy hazamehessek.

Mert sosem volt elég jó. A rossz lelkiismeret elkísért lefelé a lépcsőn, ki az utcára. Naponta egy teljes órát kellett gyakorolnom. Ha valamit kihagytam, másnap pótolnom kellett, és úgy feküdtem le aludni, hogy a kezemet összekulcsoltam a paplan alatt:

„Drága Istenem – imádkoztam – segíts, hogy többet tudjak gyakorolni, és jól játsszak."

Apám nem dicsért meg, csak mosolygott – és boszszúsnak tűnt, ha türelmetlenkedtem, dühöngtem, vagy meggyűlt a bajom a gyakorlással. Néha várt rám valami finomság a párna alatt, ha nagyon szorgalmasan gyakoroltam. A madarak hozták.

Kivettem a cukorkát a számból, félretettem, majd újra bekaptam. Az ujjaim ragacsosak voltak a málnától. Az volt a legjobb, amiből a legkevesebb volt, és reméltem, hogy apám hozott nekem valamit a városból a nagy szatyrokban. Egész hétre elegendő élelem lapult ben-

nük. Vasárnap az előző napok maradékait ettük. Mindegyikre jól emlékeztem.

Ősszel birsalmát szedtünk. Apám nagyon szerette az öreg fát a kertben. A marcipánillatú gyümölcsök aranyalmákként lógtak az ágakon. Hiába voltak kőkemények, egyszerűen muszáj volt beléjük harapni. A konyhában megmostam a gyümölcsöket, míg apám kifőzte a lekvárosüvegeket. Aztán addig főzte a pürét egy bugyogó edényben – cukorral, citrommal, vaníliával és gyömbérrel –, amíg megkeményedett.

Mindig csodálkoztam, hogyan lehet egy ilyen szép, finoman illatozó gyümölcs annyira keserű.

Messze várt rám a zene városa: Bécs. Iris itt élte le élete hátralévő részét egy szebb napokat látott nagypolgári lakásban, amely ugyanolyan gyönyörű és félelmetes volt, mint ő maga. A mennyezeten elnyúló árnyékokat akár denevéreknek is hihette az ember. Az egyik szoba nagyobb és sötétebb volt, mint a másik. Mindenütt csecsebecsék és műalkotások hevertek – vázák, szobrok, azték istenek –, a szőnyegek pedig egymáson feküdtek. Iris jó befektetésnek tartotta őket, ezért gyűjtötte.

Nehéz függönyök, puha székek és kanapék, a sarokban egy legyezőpálma. A falakat színes, bekeretezett látomásokat ábrázoló festmények borították, amelyek kavarogtak az ember fejében. A maradék helyet a zongora, a könyvek és a felhalmozott partitúrák foglalták el. Nem volt hol megpihenni vagy fellélegezni. Iris mindenütt ott volt, lesben ült az emlékei között.

A lakást belepte a por, és repedések szabdalták. A tapéta hámlott, a vakolat lepattogzott, a rizspapírlámpa megsárgult. Iris azonban észre sem vette mindezt. Művészekkel barátkozott, akik mindannyian nagy karriert futottak be – mesélte –, szemüvege egy láncon lógott a nyakában, és amikor üdvözölt valakit, felvette, hogy szemügyre vegye, híres-e.

Igazság szerint alig tudta távol tartani magától a magányt, amely már az ébredés pillanatában várta, és kutyaként követte mindenhová. Iris állandó mozgásban volt, nehogy utolérje a magány, és semmiségekkel foglalkozott.

Kora reggel elsétált a Café Landtmann kávézóba, a városháza közelében. Ő volt az első vendég, és biztos volt benne, hogy érzi a szellemek jelenlétét a barna panelek és a magas csillárok között. Futó pillantást vetett az étlapra – nem azért, mert bármit is szeretett volna, hanem mert számára mindennek a helyén kellett lennie, az almás rétesnek például a desszertek között. Rendelt egy csésze kávét tejszínnel – *einen Braunen* –, és órákon át kortyolgatta.

Az újságok hosszú rudakon lógtak. Átlapozta őket, közben jegyzetelt, és egyik pohár vizet itta a másik után. Lelki szemei előtt megjelent a kutya, amely odakint várta az utcán. Így nem tehetett mást, tovább olvasta a híreket, amelyekben már nem volt semmi újdonság, meghányta-vetette őket, és mindig igazolva látta magát.

Csak el akarta ütni az időt – ami nem sikerült –, aztán kifizette a kávéját, borravalót persze nem adott, majd felvette a kabátját, és gyors sétára indult a Stadtparkban.

Útközben összeszedett pár dolgot. Könyveket, egy régi kabátot vagy néhány ágat, amelyeket odahaza vízbe tett. Ám végül minden kiruccanása hiábavalónak bizonyult. Iris megsétáltatta a magányát, majd magába zárta.

A konyhaablak előtti féltetőre vázákat és kőedényeket tett ki, és növényeket tartott bennük: bársonyvirágot, muskátlit, szagos bükkönyt, apró szulákot. A roskadozó építményre nem volt szabad rálépni, de Iris nem törődött ezzel. Ide-oda járkált rajta, öntözte a növényeket, levágta a száraz ágacskákat – és ragaszkodott a művészi szabadságához.

Délután letelepedett a kis asztalhoz, amely a mosogatóval és a gáztűzhellyel szemben állt, és dühös olvasói leveleket írt a polgármesternek. Minden zavarta, legfőképpen a turisták. Az autók a járdán parkoltak. Az építészek tönkretették Bécset, és a legújabb kutatások szerint a kergemarha-kór gyógyítható. A sorok egyre ferdébbek lettek a vonalak nélküli papíron, ahogy mindjobban belefeledkezett az írásba. Nagy ritkán bekerült az újságba, de csak a neve miatt, amelyet a jobb alsó sarokba biggyesztett: Brendel.

Amikor sötétedni kezdett, villanyt gyújtott a narancssárga konyhában, és megmelegítette az előző napi maradékot. Iris semmit sem szeretett kidobni. A megszárított kávéfiltereket újra felhasználta – a kávézaccot a komposztba öntötte –, és hideg vízzel mosogatott. A cipőket betette a sütőbe, ha átáztak az esőben. A textíliákat elég volt csupán kiszellőztetni. Az agyonhasznált ágyneműt darabokra szaggatta – *ritsch* –, és így sok évre elegendő rongya lett.

Iris egész nap várta, hogy átöltözhessen és kicsinosíthassa magát. Betöltötte a hatvanötöt, de az arca még mindig gyönyörű volt. Hosszú, fekete haját szoros kontyba fogta a tarkóján. Vörös rúzzsal kifestette az ajkait, nyakába gyöngysort akasztott, és lobogó, drámai köpenyében útnak indult az utcai lámpák fényében.

Gyors, energikus léptekkel végigvonult a Lothringerstraßén, átvágott a Karlsplatzon, és megérkezett a Bösendorferstraße 12. szám alá. Alig húsz perc séta választotta el attól, hogy átléphesse a *Musikverein* küszöbét.

Iris átadta a kabátját a ruhatárosnőnek, és mindent maga mögött hagyott az aranyló, ünnepi fényben úszó teremben. Az emberek felálltak a székükről, és meghajoltak az egyetlen előadás előtt, amely minden este lezajlott előtte – és az övé volt.

Azok az idők már régen elmúltak – senki sem ismerte fel többé –, de Irist ez nem érdekelte. Megvolt a szokásos helye, erről még a férje gondoskodott. A legtöbb bérlet előkelő, jómódú családokhoz tartozott, és öröklődött. A maradék jegyeket japánok vásárolták meg, a leghátsó állóhelyeket pedig azok foglalták el, akik valóban a zene miatt jöttek.

Iris megtalálta a székét, és az egész koncert alatt a programot tanulmányozta. Csak különleges esetekben vette fel a szemüvegét, hogy alaposan szemügyre vegye a szólistát, aki soha nem felelt meg az elvárásainak. A levegőbe tapsolt, anélkül hogy összeütötte volna a tenyerét, és a szünetben odafurakodott a galérián lévő bárhoz.

Egy pohár pezsgő várta a neki fenntartott, magas, kerek asztalon. Karját a levegőbe lendítve koccintott belső

közönségével, miközben hangos megjegyzéseket tett a karmesterre, és az interpretációját egy nagy szimfónia előadásához mérte, amely nem is hangzott el.

Csak remélni tudta, hogy a második rész jobb lesz. Amikor megszólalt a csengő, Iris visszacsörtetett a helyére. Az emberek elhúzódtak tőle a szomszédos székeken, mert áradt belőle a naftalin szaga.

Ez a szag rányomta bélyegét a koncertre. Amikor a taps végre elült, Iris jobbra-balra bólintva megindult a ruhatár felé, hogy elsőként vegye át a kabátját. A szag vele ment a sötét, üres utcákon.

A gyerekszobából származott. A lányuk hagyta ott, aki korán kirepült otthonról. Doris énekesnő lett – pontosabban punkénekes. Madonna és Nina Hagen akart lenni. Sikert aratott Londonban, Párizsban és számos osztrák nagyvárosban, mesélte Iris.

Doris azonban képtelen volt kilépni híres apja árnyékából. Kizárólag azért került a bulvárlapok és a délelőtti újságok címlapjára, mert botrányosnak találták, hogy az apjának ilyen lánya van.

Iris bánkódott, és a lánya szobájában aludt. Ott állt egy emeletes ágy. A felső fekhelyet elborították a kacatok – takarók, szatyrok, szárított virágok –, ezért az alsó ágyba kucorodott.

Maga alá húzta a lábát, mert az ágy túl rövid volt. Florentint majszolt, és éjszakába nyúlóan nézte a tévét. Kedvelte az amerikai kórházi sorozatokat – *Notaufnahme* –, és végül maga is álomba szenderült a műtőasztalon.

Utószó

Önmagam foglyaként, örökre a hegedűbe zárva

Knud Romer (1960) irodalomtudományt tanult a Koppenhágai Egyetemen. Hazájában reklámszakemberként, televíziós személyiségként és kulturális kommentátorként vált ismertté. A dán nyilvánosság véleményvezére, önmagát alakította Lars von Trier *Idióták* című filmjében. Íróként viszonylag későn, negyvenhat évesen mutatkozott be. Első regénye, az *Aki pislog, fél a haláltól* (Polar Könyvek, 2009) a német származású édesanyját övező előítéleteken és a kirekesztettség tapasztalatán keresztül néz szembe a háború utáni dán társadalom egyik legérzékenyebb történelmi örökségével. A könyv megjelenésekor lelkes fogadtatásra lelt, ám egyúttal hatalmas botrányt is kavart, miután a szerző szülővárosának lakói közül többen magukra ismertek a regény lapjain.

Harmadik regénye, a *Lány a hegedűben* bensőséges és komor mese a művészet varázsáról. Elbeszélője egy kislány, aki ötéves korában hegedűt kap az édesapjától. Ám az ajándék nemcsak egy hangszer, hanem egy életre szóló hivatás kezdete is. Az apa szerint a zenei tehetség veleszületett adottság, és lánya birtokában van ennek a kivételes képességnek. A kislány elfogadja a számára kijelölt utat: gyakorol, tanul, versenyekre jár, ösztöndíjakat nyer, és végigjárja a zenei képzés legfontosabb állomásait. Az apa már a történet elején kijelöli lánya sorsát: „Apám mesélt egy osztrák faluról, ahol az emberek az erdőbe jártak, és megkopogtatták a fákat. Ha a fában zenét hallottak, hegedűt faragtak belőle. Aztán apám megkopogtatta a fejem, én pedig megígértem, hogy szorgalmas leszek, és kitűnő hegedűssé válok."

De a tehetség nem bizonyul elegendőnek. Amikor a kislány szabad folyást enged a zenének, és hibát ejt, előkerül a metronóm, és vele a fegyelem: „A metronóm megtiltotta a legkisebb eltérést is. Feldarabolta az időt, amely eddig egész és egységes volt bennem, végtelen, egyformán rövid vagy hosszú, gyors vagy lassú ismétlésekre osztotta. Ettől kezdve a metronóm diktálta az ütemet – hidegen és fémesen –, nekem pedig nem maradt más, csak az engedelmesség." A világ egyre inkább hangokra és ütemekre szűkül, a gyakorlás és a fegyelem lassanként a lány életének meghatározó részévé válik. Mind szorosabban fonódik össze hangszerével, amely egyszerre ad értelmet és szab határt a mindennapjainak. Egyre közelebb kerül a tökéletes előadáshoz, de közben megfosztja magát a hétköznapi élet örömeitől. A klasszikus zene világában a kiválóság ára a folyamatos önfegyelem és lemondás.

A hangszer lassan a lány identitásának részévé válik, olyan sajátos belső térré, amely egyszerre nyújt menedéket és zárja el a külvilágtól. A zene nyelve ugyan lehetővé teszi, hogy kifejezze mindazt, amit szavakkal nem tudna megfogalmazni, ám lezárja a másokhoz vezető utat. Bár vágyik a kötődésre és a szerelemre, a tökéletességre való törekvés rendre megnehezíti a másokhoz való kapcsolódást: „Biztonságra vágytam, szerelemre, a hegedűmet pedig szerettem." Az ima végigkíséri életét: hol hálaadás, hol kérés, hol vigaszkeresés formájában. Gyermekkorától kezdve Istenhez fordul mindazzal, amit mások előtt nem tud megvallani, és gondolatait naplójára bízza.

Zenei fejlődése nemcsak belső, hanem földrajzi értelemben vett utazás is. Salzburgban, Assisiben, Katowicében és Bécsben tanárokkal, mesterekkel és művészekkel találkozik, és egy olyan közegbe nyer betekintést, amely a kiválóságot jutalmazza, a gyengeséget azonban nem tűri. A sikerek újabb és újabb lehetőségeket nyitnak meg előtte, ugyanakkor egy-

re nagyobb elvárásokkal szembesül. Hajtja az érvényesülés reménye és a bizonyítás vágya: „Biztos voltam benne, hogy nyitva áll előttem a világ. Az embernek minél többet kell küzdenie valamiért, annál inkább beleadja a szívét-lelkét. Én kitéptem a szívem, és a játékommal ösztöndíjat nyertem egy alkmaari mesterkurzusra."

A *Lány a hegedűben* egyszerre művészregény, fejlődésregény és modern mese. Romer érzékenyen ábrázolja, miként fonódik össze a tehetség a fegyelemmel, a kiválóság iránti vágy a lemondással, az önkifejezés szabadsága az önként vállalt korlátokkal. A művészi kiválóság felé vezető út elválaszthatatlan a veszteség tapasztalatától. A regény legnagyobb ereje abban rejlik, hogy nyitva hagyja a kérdést, hol húzódik a határ az alkotó szenvedély és az önfeladás között.

Bogdán Ágnes

Knud Romer

Lány a hegedűben

Fordította: Bogdán Ágnes

Foto: Jens Rosenfeldt

Knud Romer (1960) irodalomtudományt tanult a Koppenhágai Egyetemen. Reklámszakember, televíziós személyiség és véleményvezér, Lars von Trier *Idióták* című filmjében önmagát alakította. A *Lány a hegedűben* bensőséges és komor mese a művészet varázsáról. Elbeszélője egy lány, aki ötéves korában hegedűt kap az édesapjától. Az ajándék egy életre szóló hivatás kezdete. A hangszer lassan a lány identitásának részévé válik, olyan sajátos belső térré, amely egyszerre nyújt menedéket és zárja el a külvilágtól. A zene nyelve ugyan lehetővé teszi, hogy kifejezze mindazt, amit szavakkal nem tudna megfogalmazni, ám lezárja a másokhoz vezető utat. A *Lány a hegedűben* egyszerre művészregény, fejlődésregény és modern mese. Romer érzékenyen ábrázolja, miként fonódik össze a tehetség a fegyelemmel, a kiválóság iránti vágy a lemondással, az önkifejezés szabadsága az önként vállalt korlátokkal. A művészi kiválóság felé vezető út elválaszthatatlan a veszteség tapasztalatától. A regény legnagyobb ereje abban rejlik, hogy nyitva hagyja a kérdést, hol húzódik a határ az alkotó szenvedély és az önfeladás között.

„Nem volt elég tehetségesebbnek bizonyulni a többieknél a konzervatóriumban. Sőt kifejezetten veszélyes volt, ha az ember beérte ennyivel, és azt hitte, hogy a társaihoz kell mérnie magát. Mert ez egyáltalán szóba sem jöhetett, így nem maradt más lehetőség, mint olyan közegbe kerülni, ahol valóban a teljesítmény számít. Nehéz utat jártam végig attól a naptól kezdve, hogy apám megfogta a kezemet, és elvitt az első hegedűórámra. Emlékszem a pisze orrú fiúra, aki az anyjával várt az előszobában. Mi lett vele? Nem találkoztam vele sem koncerteken, sem később a konzervatóriumban. Bizonyára feladta. Az ember előbb-utóbb választás elé került: nem választhatta egyszerre a hegedűt és a normális életet minden ígéretével együtt. Vagy az egyik, vagy a másik: minden vagy semmi. És ha kudarcot vallott, mindkettőt elveszítette."

Részlet a regényből

4400 Ft

9 786157 069053

www.polarkonyvek.hu

POLAR KÖNYVEK